

Ölü*

Delilercesine sevmiştim! Neden severiz? Dünyada sadece tek bir varlığı görmek, aklımızda sadece tek bir düşünce olması, kalbimizde sadece tek bir arzu olması ve dudaklarımızda tek bir adın olması garip değil midir: Öyle bir ad ki sürekli dilimizin ucuna gelir, sürekli, tıpkı bir su kaynağı gibi, ruhun derinliklerinden dudaklara yükselir ve her yerde, tıpkı bir dua gibi söyleriz, tekrar ederiz, durmadan mırıldanırız.

Öykümüzü anlatmayacağım. Aşk öyküleri birdir, daima aynıdır. Onunla tanıştım ve sevdim. İşte hepsi bu. Bir yıl boyunca onun şefkati, kolları, okşamaları, bakışları, elbiseleri, sözcükleri içinde, ondan gelen her şeyle sarmalanıp, bağlanıp, esir düşerek, gündüz mü gece mi olduğunun, ölü mü diri mi, eski dünyada mı, başka bir yerde mi olduğumun ayırdına varmadan öylesine tamamlanmış bir şekilde yaşayarak bir yıl geçirdim.

Ve işte, o öldü. Nasıl peki? Bilmiyorum, artık bilmiyorum.

Bir akşam, yağmurdan ıslanmış bir şekilde döndü, ertesi gün öksürüyordu.

* İlk olarak 31 Mayıs 1887'de *Gil Blas*'da yayımlandı.

Yaklaşık olarak bir hafta öksürmeye devam etti ve yatağa düştü.

Ne oldu? Artık bilmiyorum.

Doktorlar geliyor, yazıp çiziyor, gidiyorlardı. İlaçlar getiriliyordu; bir kadın, ilaçları ona içiriyordu. Elleri sıcaktı, alnı yanıyordu, nemliydi, bakışları parlak ve üzgündü. Onunla konuşuyordum, bana yanıt veriyordu. Birbirimize ne dedik? Artık hatırlamıyorum. Her şeyi unuttum, her şeyi ama her şeyi! Öldü; o kısacık son nefesini çok iyi hatırlıyorum, o kısacık son nefesi öylesine güçsüzdü ki.

Bakıcı: “Ah!” dedi. Anladım, anladım! Daha fazlasını bilmiyorum. Bilmiyorum. “Metresiniz,” diyen bir rahip gördüm. Bana, sanki ona hakaret ediyor gibi geldi. O öldüğünden, işin nereye varacağını artık bilemeyiz. Rahibi kovdum. Bir başkası geldi, çok iyiydi, çok kibardı. Bana ondan bahsederken ağladım.

Cenaze töreni için bana pek çok akıl verildi. Bilemiyorum.

Yine de tabutunu, onu tabuta koyup mıhlarken çekicini çıkarttığı gürültüyü gayet net hatırlıyorum. Oh! Tanrım!

Gömdüler! Gömüldü! O! O deliğin içine! Birkaç kişi geldi, dostlar. Kendimi kurtardım. Kaçtım.

Uzun süre sokaklarda yürüdüm. Sonra eve döndüm.

Ertesi gün bir yolculuğa çıktım.

Dün, Paris'e geri döndüm.

Odamı, odamızı, yatağımızı, eşyalarımızı, bir varlığın ölümünden sonra bütün evde onun yaşamından ne kalmışsa onları yeniden gördüğümde, üzüntümün çok daha kuvvetli bir şekilde, pencereyi açıtırıp kendimi sokağa attırarak şe-

kilde geri döndüğünü hissettim. Artık bu şeylerin arasında, onu saran ve fark edilemez çatlaklarının içinde ondan binlerce atomu, tenini ve nefesini saklayan bu duvarların içinde artık daha fazla kalamazdım, kendimi kurtarmalıyım, şapkamı aldım. Birdenbire, kapıya ulaşmak üzere girişteki büyük aynanın önünden geçtim; aynayı oraya, her gün baştan ayağa kadar kendine bakmak, dışarı çıkarken elbiselerinin düzgün olup olmadığını, her şeyin doğru ve güzel olduğunu, botlarından saçına kadar her şeyi kontrol etmek için koydurmuydu.

Ve genellikle onun yansımalarını yansıtan bu aynanın karşısında ansızın duruverdim. Öylesine sık, öylesine sık bakardı ki, yansımalarını saklaması gerekti bu aynanın.

Orada ayakta, titreyerek, gözlerim bu düz, derin, boş aynaya sabitlenmiş bir şekilde ayakta duruyordum; ancak içinde benim dışımda, benim tutkulu bakışlarım dışında başka bir şey yoktu. Bu aynayı seviyormuşum gibi geldi, ona dokundum, soğuktu! Ah! Anılar! Anılar! Acı verici, yakıcı, canlı, korkunç, bütün işkenceleri yaşatan ayna! Kalbi, düşkünlüğündeki, aşkındaki içindeki her şeyi unutan, önünden geçip içine bakan her şeyi, yansımaları yok edip silen bir ayna gibi olan insanlara ne mutlu! Nasıl da acı çekiyorum! Dışarı çıktım ve kendime rağmen, bilmeden, istemeden, mezarlığa gittim.

Mermer bir haçtaki birkaç sözcükten ibaret basit mezarını buldum: “Sevdi, sevildi ve öldü.”

Oradaydı, orada, aşağıda, çürüyordu! Nasıl bir dehşet! Alnımı yere dayayıp hıçkırığa hıçkırığa ağladım.

Orada uzun, çok uzun bir süre kaldım. Sonra, akşamın çökmekte olduğunu fark ettim. Garip, delice bir arzu,

umutsuz bir âşîğın arzusu beni ele geçirdi. Mezarı üzerinde ağlayarak geceyi, son geceyi ona yakın geçirmek istiyordum. Ancak beni görecekler, kovacaklardı. Nasıl yapmalıydı?

Aklıma bir kurnazlık geldi. Ayağa kalktım ve bu kaybolmuşlar şehrinde dolaşmaya başladım. Yürüyor, yürüyordum. Yaşadığımız şehrin yanında bu şehir ne kadar da küçüktü! Ve hiç şüphesiz ölümler, yaşayanlar çok daha kalabalıktı. Bizim için, aynı anda güne bakan, kaynaktan su, bağdan şarap içen, oviden ekmek yiyen dört nesil için yüksek evler, sokaklar, pek çok yer gerekti.

Ve bütün ölü nesiller, bize kadar gelen insanlık için bir tarla yetiyordu! Toprak onları yeniden alıyor, unutmak onları siliyordu. Elveda!

Kullanılan mezarlığın sonunda, aniden bir başka terk edilmiş mezarlık fark ettim; toprağa karışmış eski merhumların bulunduğu, mezar taşlarının bile çürüdüğü, yarın son gelenleri koyacağımız bir başka mezarlık. Pek çok kendiliğinden bitivermiş gül, siyah ve güçlü selviyle dolu, insan etinden beslenen hüznü ama şahane bir bahçeydi.

Tek başımaydım, tamamıyla tek başıma. Yeşil bir ağaca sokuldum. Koca ve gölgeli dalları arasına kendimi tamamen sakladım.

Alabora olmuş bir geminin enkazına tutunan kazazede gibi ağacın gövdesine sarılıp bekledim.

Gece kararınca, kapkaranlık olunca, sığınağımı terk ettim ve yavaşça, ağır, sessiz adımlarla, bir yığın ölünün yattığı bu topraklar üzerinde yürümeye başladım.

Uzun, çok uzun bir süre dönüp durdum. Onu bulamıyordum. Kollarımı uzatmış, gözlerim açık, ellerimle ayaklarımla

dizlerimle göğsümle, hatta başımla mezarlara çarparak ilerliyor, ama onu bulamıyordum. Yolunu arayan bir âmâ gibi dokunuyor, yokluyordum; taşları, haçları, demir parmaklıkları, camdan taçları, çiçekler sarkan taçları yokluyordum! Parmaklarımı harflerin üzerinde gezdirerek adları okuyordum. Ne gece! Ne gece! Mezarını bulamıyordum!

Ay da yoktu! Ne gece ama! Korkmuştum, iki mezar arasındaki dar yollarda fena bir korku! Mezarlar! Mezarlar! Mezarlar! Hep mezar! Sağda, solda, önümde, çevremde, her yer de mezarlar! İçlerinden birinin üzerine oturdum; çünkü dizlerim bükülmüş, yürüyecek halim kalmamıştı.

Kalbimin çarptığını duyuyordum! Ve başka bir şey daha işiyordum! Neydi? Sayısız, karışık bir gürültü! Artık kaybetmişim zihnimde, karanlık gecede ya da bu gizemli toprağın, bu insan cesetleri ekili toprağın altında mıydı bu ses? Çevreme bakıyordum!

Orada ne kadar kaldım? Bilemiyorum. Korkudan donakalmıştım; kaygıdan sarhoş olmuş, bağırılmaya, ölmeye hazırdım.

Aniden, üzerinde oturmakta olduğum büyük, yassı, mermer taş sallanıyormuş gibi geldi. Gerçekten de havaya kaldırılyormuş gibi sarsılıyordu. Bir sıçrayışta kendimi yan mezarın üzerine attım ve gördüm, evet, az önce üzerinde oturduğum taşın sağa kaydırıldığını gördüm. Çıplak bir iskelet olan ölü gözükte, kambur sırtıyla taşı itiyordu. Görüyordum, gece kapkaranlık olmasına rağmen gayet iyi görüyordum. Mezar taşında: “Burada Jacques Olivant yatıyor, gömüldüğünde elli bir yaşındaydı. Ailesini sevdi, iyi ve şerefliydi, Tanrı'nın rahmetine kavuştu” yazıyordu.

Şimdi, ölü de durmuş mezar taşında yazanları okuyordu. Sonra yerden bir taş kaptı, sivri küçük bir taş ve büyük bir

dikkatle yazılanların üzerini çizmeye başladı. Yazılanları tamamen, yavaşça, az önce kazılı oldukları yere boş gözleriyle bakarak sildi ve işaret parmağı olan kemiğin ucuyla, sanki bir kibritin ucuyla duvardaki izleri takip ederken gibi ışıklı harflerle şöyle yazdı:

“Burada Jacques Olivant yatıyor, gömüldüğünde elli bir yaşındaydı. Babasının mirasına sahip olmak için kötücül bir şekilde ölümünü hızlandırdı, eşine eziyet etti, çocuklarına acı çekirtti, yakınlarını kandırdı, yapabildiğinde çaldı ve perişan bir şekilde öldü.”

Yazmayı bitirince, hareketsiz duran ölü, eserine düşünceli düşünceli baktı. Arkamı döndüğümde, bütün mezarların açıldığıнын, bütün cesetlerin yerlerinden kalktığıнын, yakınlarının, mezar taşlarına yazdıkları yalanları silmekte ve yerlerine doğruları yazmakta olduklarının farkına vardım.

Ve gördüm ki, hepsi de yakınlarına işkence etmiş, kötü niyetli, şerefsiz, ikiyüzlü, yalancı, hilekâr, iftiracı, açgözlü, çalmış, tuzağa düşürmüş, bütün yüz kızartıcı, adi eylemleri işlemiş, iyi aile babaları, sadık eşler, özverili erkek çocukları, namuslu genç kızlar, dürüst tüccarlar, kusursuz oldukları söylenen erkek ve kadınlardı.

Hepsi aynı anda, ebedi evlerinin eşliğinde durmuş, acımasız, korkunç fakat yeryüzünde herkesin görmezden geldiği ya da görmezden gelir gibi yaptığı gerçekleri yazıyorlardı.

Onun da, mezarına çiziktirmekte olduğunu düşündüm.

Ve artık hiçbir korku duymadan, açık tabutların, cesetlerin, iskeletlerin arasından geçip ona doğru, onu hemencecik bulacağımdan emin olarak koştum.

Kefene sarılmış yüzünü görmeksizin, onu ta uzaktan tanıdım.

Ve daha bu sabah mermer taşın üzerinde: “Sevdi, sevildi ve öldü” satırlarını okumama rağmen, artık şunlar yazılıydı:

“Sevgilisine ihanet etmek üzere dışarı çıktığı bir gün, yağın yağmurda üşüttü ve öldü.”

Gün doğarken beni, bir mezarın yakınında ölü gibi bulmuş olmalıydılar.